

Yayın Geliş Tarihi: 2022-05-05

Yayın Onay Tarihi: 2022-12-15

DOI No: 10.35343/kosbed.1112740

Sami KARACAN*

Kenan RAHİMLİ**

Azerbaycan Muhasebe Hesap Planı ve Türkiye Tekdüzen Muhasebe Hesap Planı Karşılaştırılması

*Comparison of Azerbaijan Accounting Chart of
Accounts and Turkey Uniform Accounting Chart of
Accounts****

Özet

Günümüz dünyasında teknolojik imkanların artması ve ülkeler arasındaki sınırların ortadan kalkması ile birlikte şirketler teknoloji, küreselleşme ve artan rekabet koşulları konularında kendilerini farklılaştırmaya devam etmektedirler. Bununla birlikte farklı ülke ve kuruluşların, muhasebe bilgilerini herkesin anlayabileceği standarda bir formatta hazırlamaları da gerekmektedir. Bu yüzden, pekçok ülke Uluslararası Muhasebe Standartlarına (IAS) göre kendi standartlarını geliştirmektedir. Küreselleşen dünya Türkiye ve Azerbaycan'ı birbirine daha da yakınlaştırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Azerbaycan muhasebe sisteminde uygulanan hesap planı ile Türk muhasebe sisteminde uygulanan hesap planının karşılaştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Muhasebe Hesap Planı, Türkiye Tekdüzen Hesap Planı, Azerbaycan Muhasebe Raporları

Jel Kodları: M41, M42 M48.

Abstract

In today's world, with the increase in technological opportunities and the disappearance of borders between countries, companies continue to differentiate themselves in terms of technology, globalization and increasing competition conditions. In addition, different countries and organizations are required to prepare accounting information in a standard format that everyone can understand. Therefore, many countries develop their own standards according to International Accounting Standards (IAS).

---

* Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, ORCID: 0000-0002-9921-4652, e-posta: skaracan@kocaeli.edu.tr

** Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Yüksek Lisans Programı, ORCID: 0000-0002-3828-7364, e-posta: kenanrehimli850@gmail.com

*** Bu makale Kocaeli Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Yüksek Lisans Programı bünyesinde Prof. Dr. Sami Karacan danışmanlığında, yüksek lisans öğrencisi Kenan Rahimli tarafından hazırlanan "Azerbaycan ve Türkiye Muhasebe Sistemlerinin Karşılaştırılması" konulu yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

The globalizing world brings Turkey and Azerbaijan even closer together. The aim of this study is to compare the chart of accounts applied in the Azerbaijan accounting system and the chart of accounts applied in the Turkish accounting system.

Keywords: Azerbaijan Accounting Plan, Turkey Uniform Chart of Accounts, Azerbaijan Accounting Reports

Jel Codes: M41, M42 M48.

Giriş

Modern dünyamızda muhasebe sisteminin uluslararası boyutlara sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu özelliğin en önemli nedeni, gelişen teknoloji, iletişim araçları ve bilgisayarlar vasıtasıyla ekonomik etki alanları ulusal sınırları aşan ve çok uluslu nitelik kazanan şirketlerin gittikçe çoğalması ve uluslararası ekonomik işbirliğinin gittikçe yaygınlaşmakta olmasıdır. Birçok yabancı şirket Azerbaycan'a yatırım yapmakta ve çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. Azerbaycan'da yer alan şirketler de yurtdışında şubeler açmakta bu nedenle yabancı ortaklı işletmelerin sayısı artmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Azerbaycan'ın başta Türkiye olmak üzere diğer ülkelerle ekonomik ilişkileri giderek güçlenmiştir. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ekonomik ilişkiler giderek yakınlaşmakta ve iki ülke arasında ekonomik açıdan birçok benzerlikler bulunmakta ve iki ülkenin muhasebe sistemleri de benzerlik göstermektedir. Türkiye ve Azerbaycan'ın muhasebe sistemleri arasında hem farklılıklar hem de benzerlikler bulunmaktadır.

1. Azerbaycan Ve Türkiye Muhasebe Hesap Planlarının Karşılaştırılması

Azerbaycan ve Türkiye muhasebe sistemlerinde bazı benzerlilikler bulunduğu gibi bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Türk muhasebe sistemindeki belgelerin nasıl doldurulacağı genellikle Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümleri ile belirlemektedir. Azerbaycan muhasebe sistemi Azerbaycan Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmektedir (Bilici, 2005: 38).

Azerbaycan hesap planında tekdüzen hesap planı bulunmamaktadır, sistem genel olarak 3 bölüme ayrılır. Bunlar; ticari işletmeler, ticari amaç gütmeyen işletmeler ve devlet bütçesine bağlı diğer şirketler için olan hesap planıdır. Eğer Azerbaycan'da Türkiye'de olduğu gibi tekdüzen hesap planı uygulanıyor olsaydı, muhasebe çalışanları veya bu alanda okuyan öğrenciler için daha kolay ve rahat anlaşılır ve uygulanırdı (Pekdemir ve Akün, 1999: 119).

Türkiye muhasebe sisteminde, bankalar, sigorta şirketleri ve özel finans kurumları (katılım bankaları) dışındaki tüm işletmelerde, Tekdüzen Hesap Planı'nın (TDHP) kullanılması 1992 yılında yayımlanan 21447 sayılı Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile zorunluluğa getirilmiştir (Aslan, 2001: 374).

Azerbaycan muhasebe sisteminde, Maliye Bakanlığı tarafından 20 Ekim 1995'te kabul edilen Muhasebe Hesap Planı, devlet kuruluşları tarafından finanse edilen kurumlar ve

bankalar dışındaki tüm işletmelerde zorunlu olarak kullanılmaktadır. Azerbaycan Hesap Planı'na, Maliye Bakanlığı izni ile ilave hesaplar açabilmekte ve kullanılabilirlikindedir (Babayev, 1998: 30).

Azerbaycan hesap planı, genel olarak 9 hesap sınıfından oluşmaktadır. İlk 5 ana hesap sınıfı; dönen varlıklar, duran varlıklar, kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz sermaye hesap sınıfı şeklinde bilanço yapılandırılmaktadır. Azerbaycan hesap planında giderler, gelirler ve tüm faaliyetlerin sonucu olan kar veya zarar ve vergi diğer ayrıca ana hesap sınıflarını oluşturmaktadır. Tekdüzen hesap planında ise, yerleri değişik de olsa, Azerbaycan hesap planındaki ilk beş hesap sınıfı yine bilanço hesap sınıflarını oluşturmaktadır. Bu hesap sınıflarıyla birlikte gelir tablosu hesapları hesap sınıfı, maliyet hesapları hesap sınıfı 6 ve 7 nolu hesap sınıfları olarak yer almaktadır. Yine 8 nolu hesap sınıfı "Serbest" olarak tanımlanmış 9 nolu hesap sınıfı Nazım hesaplara ayrılmış ve 10 nolu hesap sınıfı da boş bırakılmıştır. Böylece Tekdüzen Hesap Planı 10 hesap sınıfından oluşturulmuş ve 8 ile 10 nolu hesap sınıflarında belirli hesaplar tanımlanmamakla birlikte işletmelerin raporlama ihtiyaçlarına uygun olarak kullanabilmeleri için boş bırakılmıştır (Sevilengül ve Akdoğan, 2003: 39).

Tekdüzen Hesap planı sisteminde aktif ve pasif hesaplarda likidite sıralaması, yüksek olandan düşük olana doğru izlenmektedir. Azerbaycan hesap planı incelendiği zaman ise tam aksine aktif ve pasif hesapların likidite sıralamasının düşük olandan yüksek olana doğru izlendiği görülmektedir. Hesap planında gelir tablosu, maliyet hesapları ve bilanço hesapları birlikte gösterilmektedir. Tekdüzen Hesap Planı'ndaki 1 numaralı hesap sınıfı dönen varlıklar ve 2 numaralı hesap sınıfı olan duran varlıklar bilançonun aktifini oluşturmaktadır. Pasif hesaplar ise 3 numaralı kısa vadeli yabancı kaynaklar, 4 numaralı uzun vadeli yabancı kaynaklar ve 5 numaralı özkaynaklar hesaplarından oluşmaktadır. Gelir tablosu 6 numaralı hesaplardan oluşturulmaktadır ve gelir ve giderlerin sonucu bilanço yapılandırılır ya da zarar olarak aktarılmaktadır (Ataman, 1997: 12- 13).

7 numaralı Maliyet Hesapları, mal ve hizmetlerin planlanan nitelikte üretilmesi ve yapılması için katılan maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesap sınıfıdır. Uygulamada kolaylık sağlamak amacıyla bu hesap sınıfındaki gider hesapları 7/A ve 7/B olarak kaydedilmektedir. 8 numaralı hesap sınıfı boş bırakılmaktayken, 9 numaralı hesap sınıfında Nazım Hesaplar yer almaktadır. İncelenecek gider hesapları 7/A ve 7B olarak ayrılır. Büyük ve orta büyüklükteki üretim ve hizmet şirketleri için 7/A seçeneği; küçük hizmet ve üretim şirketleri 7/B seçeneğini uygulamaktadır (Sevilengül ve Akdoğan, 2003: 32).

9 ana hesap sınıfından oluşan Azerbaycan hesap planında, birinci hesap sınıfında duran varlıklar, ikinci hesap sınıfında dönen varlıklar yer almaktadır. Üçüncü grup sermaye grubunu, karları, yedekler vb. göstermektedir. Hesap planının dördüncü grubu uzun vadeli borçları ve faiz giderlerini, ertelenmiş vergi yükümlülüklerini, alınan uzun vadeli avansları vb. göstermektedir. Beşinci grup kısa vadeli borçları ve faiz giderlerini, vergi yükümlülüklerini, sosyal sigorta taahhütlerini ve diğer zorunlu ödemeleri göstermektedir. Altıncı grupta işletmenin ana faaliyet gelirleri, iadeleri vb. göstermektedir. Yedinci grup gider hesaplarını, satışların maliyetini göstermektedir. Sekizinci grup sonuç hesaplarını,

kar ve zararı göstermektedir. Dokuzuncu grup ise, vergiyi göstermektedir (Kerimov, 2001: 25).

Tablo 1: Hesap Sınıflarının Karşılaştırılması

Azerbaycan muhasebe sisteminde olan ana hesap grupları	Türkiye muhasebe sisteminde olan ana hesap grupları
AKTİF	AKTİF
Duran varlıklar	Dönen varlıklar
Dönen varlıklar	Duran varlıklar
PASİF	PASİF
Öz sermaye	Kısa Vadeli Yabancı
Uzun Vadeli Yabancı	Kaynaklar
Kaynaklar	Uzun Vadeli Yabancı
Kısa Vadeli Yabancı	Kaynaklar
Kaynaklar	Öz sermaye

Kaynak: İbadov, 2012: 93.

1.1. Dönen Varlıkların Karşılaştırılması

Türkiye Tekdüzen hesap planında yardımcı hesap (alt hesaplar) açmak serbestir. Fakat, Azerbaycan hesap planında yardımcı hesapların açılması Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir. Bu alt hesaplar yeterli değilse, yeni alt hesaplar açılabilir (İbadov, 2012).

Her iki ülkenin muhasebe sistemlerindeki dönen varlıklar aynı özelliklere sahiptir. Bir yıl içinde nakde çevrilebilen oldukça likit varlıklardır. Azerbaycan'ın muhasebe sisteminde çek işlemleri yaygın olarak kullanılmamaktadır. Sonuç olarak, alınan ve verilen çek hesapları tek başına mevcut değildir (Kerimov, 2009: 43). Azerbaycan hesap planındaki İnşaat Anlaşmaları Üzerine Tamamlanmamış İnşaat İşleri hesabı, Tekdüzen hesap planındaki Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri hesabında izlenmektedir (İbadov ve Hümbətov, 2011: 3).

Tekdüzen hesap planında 12. Ticari Alacaklar ve 13. Diğer Alacaklara Azerbaycan hesap planında sadece bir hesap grubu 21. Kısa Vadeli Alacaklar (Debitor Borçlar) karşılık gelmektedir. Şüpheli ticari alacaklar ve karşılıkları, ortaklardan, iştiraklerden ve bağlı ortaklıklardan alacaklar, senetli ve senetsiz ticari alacaklar personelden alacaklar ve karşılıkların tamamı bu hesap grubuna dahildir (Akdoğan ve Sevilengül, 1999: 43-47).

Azerbaycan hesap planında, Tekdüzen Hesap Planı'na göre daha fazla ayrıntıya girilmiştir. Azerbaycan Hesap Planı'nda yaklaşık 150 hesap bulunurken, bu hesapların yaklaşık olarak 70 tanesi Tekdüzen Hesap Planı'nda karşılık bulmaktadır. Azerbaycan Hesap Planı'nda yer alan 103. maddi olmayan duran varlıklarla ilgili masrafların sermayeleştirilmesi hesabı ayrı bir hesap iken, Tekdüzen Hesap Planı'nda, bu tür masraf ve giderler ilgili duran varlığın maliyetine ilave edilir. Hesap Planı'nda 121-122-123 numaralı hesap kodlarında yer alan yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin hesapların Tekdüzen Hesap planında karşılığı yoktur. Azerbaycan Hesap Planı'nda, personele ilişkin hesaplarda da farklılıklar mevcuttur, personele ilişkin hesaplar Azerbaycan Hesap Planı'nda daha detaylı tanımlanmıştır (İbadov, 2012: 5-8).

Tekdüzen Hesap planında, 110 kodlu Hisse Senetler Hesabı, 111 kodlu Özel Kesim Tahvil Senetler ve Bono Hesabı, 112 kodlu Kamu Kesim Tahvil Senetler ve Bono Hesabı ve 118 kodlu Diğer Menkul Kıymetler Hesabı tanımlanmıştır. Tekdüzen Hesap planında Alınan çekler, Alacak senetleri hesapları ayrı ayrı yer alırken, Azerbaycan Hesap Planı'nda bu hesaplar Ticari Alacaklar Hesabının içinde takip edilmektedir. Azerbaycan Hesap Planı'nda yer alan 203 kodlu İnşaat maliyetler hesabının karşılığı Tekdüzen Hesap planında 170-178 hesap aralığında yer alan Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyet Hesabı olarak görülmektedir. Azerbaycan Hesap Planı'nda 101 kodlu Maddi olmayan duran varlıkların değer hesabının Tekdüzen Hesap planındaki karşılıkları, 260 kodlu Haklar ve 261 kodlu Şerefiyeler hesabıdır. Her iki hesap planında da amortisman hesapları tanımlanmış olup, ilgili hesabın bir alt maddesinde amortismanlar eksi (-) işaretli olarak gösterilir. Azerbaycan hesap planında 111 kodlu hesapta Araz bina ve Ekipman Değer hesabı yer almakta, 112 kodlu hesapta ise bu hesabın amortismanı, Araz, bina ve ekipman üzerinde amortisman, ifta payları ve değer düşüklüğü zararı şeklinde eksi (-) işaretli olarak gösterilmekte, Tekdüzen Hesap Planı'nda ise 250 kodlu hesapta Arazi ve Arsalar, 252 kodlu hesapta ise Binalar Hesabı yer almakta, 257 numaralı hesapta ise Birikmiş amortismanlar hesabı eksi (-) olarak gösterilmektedir (İbadov, 2012: 12-17).

Azerbaycan'da çek uygulamaları fazla olmadığı için hesap planında çeklere ilişkin tanımlama yapılmamıştır. Buna karşılık Tekdüzen Hesap Planı'nda, 101 numaralı hesapta, Alınan Çekler Hesabı, 103 numaralı hesapta verilen çekler ve ödeme emirleri hesabı tanımlanmıştır (Mansurov, 2019: 19).

Azerbaycan Hesap Planı'nda yer alan, 161 ve 162 kodlu, Ertelenmiş vergi varlığı hesaplarının Tekdüzen Hesap planında karşılıkları bulunmamaktadır. 422 numaralı hesapta yer alan, Diğer Ertelenmiş Vergi Borçları hesabı ile 902 numaralı hesapta yer alan Ertelenmiş Vergi Gider hesaplarında Tekdüzen Hesap planında karşılıkları bulunmamaktadır. 121 numaralı hesapta Alacak Senetler, 321 numaralı hesapta Borç Senetleri yer almaktadır, fakat Azerbaycan hesap planında bu tanımlamaların karşılığı yoktur. Tekdüzen hesap planında, Ortaklara Borçlar Hesabı 331 hesap kodu ile tanımlanmış, Ortaklardan Alacaklar Hesabı ise 131 hesap kodu ile tanımlanmıştır, Azerbaycan planında, Ortaklardan alacaklar ve Ortaklara Borçlar ile ilgili tanımlama yapılmamıştır.

Tekdüzen Hesap planında biyolojik varlıklar ile ilgili bir tanımlama mevcut değilken, Azerbaycan hesap planında 131 hesap kodu ile Biyolojik Varlıkların Değer Hesabı tanımlanmıştır (Mansurov, 2019: 18).

Biyolojik varlıklar canlı hayvanlar veya bitkilerdir. Tarımsal faaliyetlerde kullanılırlar. Azerbaycan hesap planında işletmeye ait olan ve tarımda kullanılan biyolojik varlıkların varlığı ve hareketi 131 numaralı "Biyolojik varlıklar - Değer" hesabına kaydedilir. 131 numaralı "Biyolojik varlıkların maliyeti" hesabında aşağıdaki alt hesaplar açılır:

131-1 "Bitkilerin değeri"; alt hesap, işletmenin sahip olduğu ve canlı varlık olarak sınıflandırılan bitkilerin değerini yansıtır.

131-2 "Hayvanların değeri"; alt hesap, işletmenin sahip olduğu ve canlı varlık olarak sınıflandırılan hayvanların değerini yansıtır.

Azerbaycan hesap planında stoklar hesap grubunda Satış Amaçlı Tutulan Aktifler hesabı bulunmaktadır. Türkiye muhasebe sisteminde bir ilkmadde ve malzeme maliyetleri mamule veya yarı mamule yüklenir. Azerbaycan muhasebe sisteminde ise mamullerin üretimi sırasında ortaya çıkan maliyetler Üretim Maliyetleri (İstehsalat Məsrəfləri) hesabında izlenmektedir. Bu hesap önceden belirlenmiş 7 yardımcı hesaptan oluşmaktadır (İbadov, 2012).

Katma değer vergisi hesabı her iki sistemde de Diğer Dönen Varlıklar hesap grubunda yer almaktadır.

Azerbaycan HP'da yer alan Tehtel Hesap Tutarları hesabının karşılığı, Tekdüzen Hesap Planında İş avansları hesabıdır. Tehtelhesap işletme çalışanlarının işletmenin küçük masraflarını karşılamak için kasadan aldıkları paraların izlendiği hesaptır. İşletme çalışanları idari ve operasyonel giderler ile iş gezisi giderleri için işletmeden para alabilirler. Her çalışan iş gezisinden döndükten sonra 3 gün içinde avans raporu düzenleyerek, alınan nakitle ilgili olarak yapılan harcamaya ilişkin raporu şirketin muhasebe departmanına verir. İşletme çalışanı, Tehtel Hesapta izlenen aldığı parayı tam olarak harcamamışsa, kalan parayı kasaya iade eder. Eğer çalışan fazla parayı harcamışsa işletme onu telafi de edebilir. Çalışan aldığı paranın avans raporunu belirtilen süreye kadar ibraz etmezse bu tutar maaşından kesilir.

Azerbaycan HP'da Sayım ve Tesellüm Noksanları hesabının karşılığı bulunmamaktadır. Azerbaycan HP'da Gider/Gelir Tahakkukları hesabı yoktur. Fakat, Gelecek Aylara (Yıllara) ait gelirler/giderler hesabı bulunmaktadır.

Her iki ülkede duran varlıkları aynı niteliği taşımaktadır. Bir yıl içinde nakite dönüştürülmesi düşünülmeyen yani likiditesi düşük varlıklardır (İsmayılov, 2001: 146-149).

Tablo 2: Dönen Varlıkların Karşılaştırılması

Türkiye	Azerbaycan
10. Hazır değerler	22. Nakit ve nakit benzerleri
11. Menkul Kıymetler	23. Diğer kısa vadeli finansal varlıklar
12. Ticari alacaklar	21. Kısa vadeli alacaklar
13. Diğer alacaklar	
15. Stoklar	20. Stoklar
17. Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	-
18. Gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları	-
19. Diğer dönen varlıklar	24. Diğer dönen varlıklar

Kaynak: İbadov, 2012: 97.

1.2. Duran Varlıkların Karşılaştırılması

Dönen varlıklarda, duran varlıklarda Tekdüzen Hesap Planında Ticari Alacaklar ve Diğer Alacaklar hesap grubuna karşılık Azerbaycan Hesap Planında bir tek Uzun Vadeli Alacaklar hesap grubu vardır ve uzun vadeli bütün alacakların tamamını kapsamaktadır. Mali Duran Varlıklar hesap grubuna, Özkaynak Yöntemi ile Değerlendirilmiş Yatırımlar karşılık gelmektedir. Diğer Uzun Vadeli Finansal Varlıklar kısmen karşılık gelmektedir. Ortaklık Payı Yöntemi ile Değerlendirilmiş Yatırımlar hesap grubu yalnız 2 hesaptan oluşmaktadır. Çünkü, Azerbaycan Muhasebe standartlarında işletmeler ortaklık oranına göre iki hesaba ayrılmaktadır. Tekdüzen hesap planında, Diğer Mali Duran Varlıklar ve Karşılığı, Azerbaycan hesap planında Diğer Mali Duran Varlıklar hesap grubu dahilindedir (Sevilengül, 2005: 57).

Azerbaycan hesaplar planında maddi duran varlıklar kullanım ve yatırım amacıyla ikiye ayrılmaktadır. Satış amaçlı olan maddi duran varlıklar, Stoklar grubu içerisinde yer almaktadır. Maddi Duran Varlıklar hesap grubuna, Azerbaycan hesaplar planında 2 hesap grubu karşılık gelmektedir, bunlar: Arazi/Arsa, İnşaat ve Tesis/Makine/Cihazlar ve Gayrimenkul Yatırımlar hesap gruplarıdır. Tekdüzen hesap planında maddi duran varlıklar için özel hesaplar açılmış ve Maddi Duran Varlıklar hesap grubu içinde yerleştirilmiştir. Azerbaycan hesap planında ise 2 hesap grubunda toplanmış ve özel hesap açılmamıştır yani yardımcı hesaplar kullanılmaktadır. Bütün maddi duran varlıkların amortismanının kaydedilmesi maksadıyla ayrı ayrı hesaplar ve yardımcı hesaplar belirlenmektedir (İbadov ve Hümbətov, 2011: 9).

Tekdüzen hesap planındaki Maddi olmayan Duran Varlıklar hesap grubuna Azerbaycan hesap planında Maddi Olmayan Duran Varlıklar hesap grubu karşılık gelmektedir. Azerbaycan hesaplar planında ise sadece 3 hesap verilmiştir, bunlar maddi olmayan varlıkların değeri, tükenme payları ve maddi olmayan varlıklarla ilgili yapılan gider hesaplarıdır (Mansurov, 2019: 10-11).

Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar hesap grubuna Doğal Kaynaklar karşılık gelmektedir. Her 2 hesap grubunda da tükenme payları hesabı verilmektedir. TDHP' da birçok hesap grupları için o gruba ait verilen avanslar hesabı vardır. Azerbaycan hesap planında ise bütün avanslar Verilmiş Uzun Vadeli Avanslar hesabında toplanmaktadır (Mansurov, 2019: 7).

Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları hesap grubu Diğer Uzun Vadeli Aktifler hesap grubunun içine dahildir. Diğer Duran Varlıklar ve Ertelenmiş Vergi Varlıkları hesap grubuna yalnız 1 hesap grubu karşılık gelmektedir. Bu Diğer Duran Varlıklar hesap grubudur. Tekdüzen hesap planında biyolojik varlıklar hesap grubuna yer verilmemiştir (Ataman, 1997: 12-13).

Azerbaycan hesap planında, 332 hesap kodu ile Döviz Kuru Rezerv Hesabı yer alırken, Tekdüzen hesap planında bu hesabın karşılığı bulunmamaktadır. Buna karşılık, Tekdüzen hesap planında 646 numaralı hesap kodu ile Kambiyo Kârları Hesabı, 656 numaralı hesap kodu ile Kambiyo Zararları Hesabı tanımlanmış iken; bu hesapların Azerbaycan Hesap Planı'nda karşılığı mevcut değildir. Azerbaycan Hesap Planı'nda, 223 kodlu Banka Uzlaştırma Hesapları mevcut iken, Tekdüzen Hesap Planı'nda bu hesabın karşılığı mevcut değildir. Tekdüzen Hesap planında yer alan 197 kodlu Sayım ve Tesellüm Noksanları

Hesabı le 397 kodlu Sayım ve Tesellüm Fazlaları hesabının Azerbaycan Hesap Planı'nda karşılığı yoktur (Ataman, 1997: 12-13).

Menkul Kıymetlere ilişkin hesap Tekdüzen Hesap Planı'nda daha detaylı tanımlanmıştır. Azerbaycan'da Bankalar hisse senedi alım satım işlemi yapabilmektedir. Fakat Azerbaycan hesap planına bakıldığında, 231 no.lu kodda Satış Amaçlı elde tutulan kısa vadeli yatırımlar hesabı ile 232 no.lu kodda Vadeye kadar elde tutulacak kısa vadeli yatırımlar hesabı tanımlanmaktadır (Ataman, 1997: 21).

Tablo 3: Türkiye ve Azerbaycan Hesap Planlarında Duran Varlıkların Karşılaştırılması

Türkiye	Azerbaycan
Duran Varlıklar	
22. Ticari alacaklar	17. Uzun vadeli alacaklar
23. Diğer alacaklar	
24. Mali duran varlıklar	15. Özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilen yatırımlar
	18. Diğer uzun vadeli finansal varlıklar
25. Maddi duran varlıklar	11. Arazi, yapı ve ekipman
	12. Yatırım amaçlı gayrimenkul
26. Maddi olmayan duran varlıklar	10. Maddi olmayan varlıklar
-	13. Biyolojik varlıklar
27. Özel tükenmeye tabi varlıklar	14. Doğal kaynaklar
28. Gelecek yıllara ait giderler ve gelir tahakkukları	-
29. Diğer duran varlıklar	16. Ertelenmiş vergi varlıkları
	19. Diğer duran varlıklar

Kaynak: Efendiye, 2003.

1.3. Kısa ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Karşılaştırılması

Mali borçlar hesap grubunun Azerbaycan muhasebe sistemindeki karşılığı kısa vadeli finansal borçlar olarak bilinmektedir. Kısa vadeli finansal borçlar faiz gideri oluşturan bütün borçları kapsamaktadır. Eğer, iştirakler faiz karşılığında işletmeye borç vermişse, bu borç kısa vadeli finansal borçları hesabında izlenmektedir. TDHP'da ise diğer borçlar grubunda izlenmektedir. Azerbaycan hesaplar planında kısa vadeli borçlar hesap grubu ticari borçlar ve diğer borçlar hesap gruplarına dahildir. Tekdüzen hesap planında yer alan, alınan avanslar ve yıllara yaygın inşaat ve onarım hesap gruplarında bulunmaktadır. Azerbaycan hesap planında ise buna karşılık gelen hesap grubu bulunmamaktadır. Fakat, alınmış kısa vadeli avanslar ve inşaat anlaşmalarına yönelik kısa vadeli borçlar hesapları bulunmaktadır. Bu hesap gruplarında, ödenecek vergi ve diğer yükümlülükleri hesap gruplarında farklılık bulunmamaktadır (Aslan, 2001: 7).

Borç ve gider karşılıkları hesap grubu ile kısa vadeli yükümlülükler hesap grubu aynı özellikleri taşımaktadır. Tekdüzen hesap planındaki gelecek aylara ait gelir ve gider tahakkukları hesap grubuna, Azerbaycan hesap planında karşılık gelen hesap grubu bulunmamaktadır. Kısa vadeli kira borçları ve gelecek dönemin gelirleri (diğer kısa vadeli

yükümlülükler hesap grubunda) hesapları karşılık gelmektedir (Turhan, 1992: 12). Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar hesap grubuna karşılık olan, diğer kısa vadeli yükümlülükler hesap grubunda alınmış kısa vadeli avanslar ve gelecek dönemin gelirleri hesapları bulunmamaktadır. Tekdüzen hesap planında sayım ve tesellüm fazlalıkları da ayrıca hesap olarak gösterilmektedir (Erdamar ve Basık, 2003: 16).

Tekdüzen Hesap planında, 335 kodlu hesapta Personele borçlar hesabı varken, Azerbaycan Hesap Planı'nda, 173 kodlu hesapta personelin uzun vadeli alacakları, 213 kodlu hesapta ise kısa vadeli alacakları yer almaktadır. Ayrıca, Azerbaycan Hesap Planı'nda, 402 kodlu hesapta, çalışanlar için uzun vadeli banka kredileri hesabı, 502 kodlu hesapta, çalışanlar için kısa vadeli krediler hesabı, 533 kodlu hesapta, işçilere tazminat hesabı yer almaktadır. Tekdüzen Hesap Planı'nda personele ilişkin böyle bir uygulama ve tanımlama mevcut değildir. Yine Azerbaycan Hesap Planı'nda çalışanlara yönelik emeklilik taahhütleri hesapları vardır. Bunlar: 441 kodlu uzun vadeli emeklilik yükümlülükler, 541 kodlu kısa vadeli emeklilik yükümlülükler hesabı bulunmaktadır (Mansurov, 2019: 18).

İşten çıkarılan personel için yapılacak yardım ve taahhütlere ilişkin olarak 411 kodlu hesap tanımlanmıştır. Tekdüzen Hesap Planı'nda, işten çıkarılan personele yardım, emeklilik ile ilgili taahhütler, çalışanlar için krediler hesabı yer almamaktadır. Azerbaycan Hesap Planı'nda yer alan, 414, 515 ve 522 kodlu hesaplarda Sigorta sözleşmeler kapsamında kısa ve uzun vadeli yükümlülükler ve Sosyal Sigorta Garanti Taahhütler yer alırken, bu hesapların Tekdüzen Hesap Planı'nda karşılığı yoktur (Mansurov, 2019: 18).

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar arasında tek fark vadeleridir. Kısa vadeli yabancı kaynaklarla kısa vadeli yükümlülükler arasında olan farklar ve benzerlikler Uzun vadeli yabancı kaynaklarla Uzun vadeli yükümlülükler arasında da aynıdır (Erdamar ve Basık, 2003: 16-19).

Tablo 4: Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Karşılaştırılması

Türkiye	Azerbaycan
30. Mali borçlar	50. Kısa vadeli Finanal borçlar
32. Ticari borçlar	53. Kısa vadeli borçlar
34. Alınan avansla	54. Diğer kısa vadeli borçlar
35. Yıllara yaygın inşaat ve onarım hakedişler	-
36. Ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler	62. Vergi ve diğer yükümlülükler
37. Borç ve gider karşılıkları	51. Kısa vadeli koşullu yükümlülükler
38. Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları	54. Diğer kısa vadeli borçlar
39. Diğer kısa vadeli yabancı kaynaklar	54. Diğer kısa vadeli borçlar

Kaynak: Mansurov, 2019: 17.

Tablo 5: Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Karşılaştırılması

Türkiye	Azerbaycan
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	
40. Mali Borçlar	40. uzun vadeli finansal borçlar
-	42. Ertelenmiş vergi yükümlülükleri
42. Ticari Borçlar	43. Uzun vadeli borçlar
43. Diğer Borçlar	
44. Alınan avanslar	-
47. Borç ve Gider karşılıkları	41. Uzun vadeli koşullu yükümlülükler
48. Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları	-
49. Diğer uzun vadeli yabancı kaynaklar	44. Diğer uzun vadeli borçlar

Kaynak: Mansurov, 2019: 17.

1.4. Özsermaye Hesaplarının Karşılaştırılması

Kâr ve Sermayeden ayrılan yedekler, Tekdüzen hesap planında Kar Yedekleri ve Sermaye Yedekleri şeklinde 2 ayrı hesap grubunda gösterilmektedir. Azerbaycan hesap planında ise tek bir hesap grubunda gösterilmektedir. Sermaye Yedekleri hem Sermaye hem de Kardan ayrılan yedekleri kapsamaktadır. Azerbaycan muhasebe sisteminde esas hesaplar verilmiş, yardımcı hesapların açılması serbest bırakılmıştır. Tekdüzen hesap planında ise, bütün işlemler için ayrıca hesaplar belirlenmiştir.

Emisyon Primi hesap grubuna Hisse Senedi İhraç Primleri hesabı karşılık gelmiştir. Azerbaycan hesap planında 311 numaralı emisyon primi hisse senedinin nominal değeri ile ihraç değeri arasındaki olumlu farkı göstermektedir. 311 numaralı hesabın alt hesapları aşağıdaki gibidir:

311-1 Adi hisse senedi

311-2 İmtiyazlı hisse senedi (Abdullayeva, 2006: 7-9).

Azerbaycan hesap planında Dağıtılmamış Kârlar hesap grubu, Tekdüzen hesap planında Geçmiş Yıllar Kârları, Geçmiş Yıllar Zararları ve Dönem Net Kâr/Zararı hesap gruplarını kapsamaktadır (Abdullayeva, 2006: 11).

Azerbaycan hesap planında Sermaye hesabı 301 hesap kodu ile yer almakta, ödenmemiş sermaye hesabı ise eksi (-) olarak 302 no.lu hesapta izlenmektedir. Tekdüzen Hesap planında ise Sermaye Hesabı 500 kodlu hesapta, Ödenmemiş sermaye ise 501 no.lu hesapta eksi (-) işaretli olarak gösterilmektedir. Buna karşılık Tekdüzen Hesap planında

502 kodlu Sermaye düzeltmesi olumlu farkları ve 503 kodlu Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları hesabı Azerbaycan hesap planında tanımlanmamıştır (Abdullayeva, 2006: 16).

Türkiye'nin muhasebe sisteminde Gelir/Gider, Kar/Zarar, Maliyet ana hesap grupları vardır. İşletmenin serbest bir şekilde kullanabileceği serbest hesaplar ve nazım hesaplar bulunmaktadır. Azerbaycan Hesap planındaysa, Gelirler, Giderler, Kar/Zarar ve Kurumlar Vergisi ana hesap grupları vardır. Azerbaycan hesaplar planında Serbest ve Nazım hesaplar yoktur. Azerbaycan'da maliyet hesapları 7A ve 7B şeklinde ayrılmamıştır (Dikici, 2017: 15-17).

Tablo 6: Özsermaye Hesaplarının Karşılaştırılması

Türkiye	Azerbaycan
Özsermaye	
50. Ödenmiş sermaye	30. Ödenmiş sermaye
	32. Geri alınmış sermaye (hisse senetleri)
52. Sermaye yedekleri	33. Sermaye yedekleri
54. Kar yedekleri	31. Emisyon geliri
57. Geçmiş yıllar karları	34. Dağıtılmamış kar (ödenmiş zarar)
58. Geçmiş yıllar zararları	
59. Dönem net kar (zarar)	

Kaynak: Mansurov, 2019: 14

1.5. Gelir ve Diğer Hesapların Karşılaştırılması

Faaliyet giderleri, Tekdüzen Hesap planında dönem boyunca maliyet hesabında izlenmekte ve dönem sonunda faaliyet giderleri hesabında gösterilmektedir. Azerbaycan hesap planında ise maliyet hesapları olmadığı için direkt gelir tablosu hesaplarında gösteriliyor. Brüt Satışlar ve Satış indirimleri hesap gruplarının karşılığı Ana Faaliyet Gelirleri hesabıdır. Azerbaycan hesap planında satışlarda farklı hesaplar yoktur, sadece bir satış hesabı bulunmaktadır. Yurtiçi ve Yurtdışı satışlar alt hesaplarda izlenmektedir. Satıştan iadeler ve Satış indirimleri de tek bir hesapta izlenmektedir (Dikici, 2017: 20-22).

Faaliyet Giderleri hesap grubuna Genel Yönetim giderleri (İnzibati) ve Pazarlama Satış Dağıtım giderleri (Kommersiya) hesap grupları karşılık gelmektedir. Diğer faaliyet gelirleri ve Finansal gelirler Tekdüzen Hesap planında diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar hesap grubunda izlenmektedir. Aynı şekilde diğer faaliyet giderleri ve finansal giderler de diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar hesap grubunda izleniyor. Faaliyetin durdurulmasından elde edilen gelirler olağandışı gelir ve karlar hesap grubuna karşılık gelmektedir. Faaliyetin durdurulmasından ortaya çıkan giderler de olağandışı gider ve zararlar hesabında izlenmektedir (Məmmədov və İbrahimov, 2009: 93).

Dönem Net Kar/Zarar hesap grubuna Dönem karı-zararı ve Kurumlar Vergisi karşılık gelmektedir. Tekdüzen Hesap planındadönem Net Kar veya Zararı hesap grubunda; Dönem Karı/Zararı, Net Karı/Zararı ve Kurumlar Vergisi bulunmaktadır. Hesapların işleyişinde temel fark görülmemektedir, fark yalnızca hesap planının yapısındadır.

Azerbaycan hesap planında Kurumlar Vergisi ayrıca hesap grubunu oluşturmaktadır (Məmmədov və İbrahimov, 2009: 96).

Gelir Tablosu hesapları açısından incelersek diğer farklılıklar, Tekdüzen Hesap planında, satış indirimleri ve satıştan iadeler hesabı tanımlanmışken, bu hesaplar Azerbaycan Hesap Planı'nda 60 kodlu Ana Faaliyet Gelir hesabının içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca Tekdüzen Hesap Planı'nda, Yurtiçi satışlar 600 kodlu, Yurtdışı satışlar 601 kodlu hesapta izlenmekte iken, Azerbaycan Hesap Planı'nda yurt dışı satışlar için ayrı bir kod açılmamıştır. Her iki hesap planında da, satışların maliyeti farklı hesaplardan takip edilmektedir. Bu hesaplar, Tekdüzen Hesap Planı'nda 620 kodlu Satılan mamul maliyeti, 621 kodlu Satılan ticari mallar maliyet hesabı iken; Azerbaycan Hesap Planı'nda 701 kodlu satışların maliyet giderleri hesabı olarak tanımlıdır (Dikici, 2017: 23).

Faaliyet giderleri de benzerlik göstermektedir. Tekdüzen Hesap Planı'nda 760 kodlu Pazarlama Satış Dağıtım Gider Hesabının karşılığı, Azerbaycan Hesap Planı'nda 711 kodlu Ticari Giderler Hesabıdır. Tekdüzen Hesap Planı'nda 770 kodlu Genel Yönetim Gider Hesabının karşılığı, Azerbaycan Hesap Planı'nda 721 kodlu İdari Masraflar Hesabı olarak yer almaktadır. Tekdüzen Hesap planında 648 kodlu hesapta Enflasyon düzeltmesi kârları, 658 kodlu hesapta Enflasyon düzeltmesi zararları tanımlı iken, Azerbaycan Hesap Planı'nda böyle bir tanımlama yapılmamıştır. (Dikici, 2017: 29).

Tablo 7: Gelir ve Diğer Hesapların Karşılaştırılması

60. Brüt satışlar	60. Esas faaliyet geliri
61. Satış indirimleri	
62. Satışların maliyeti	70. Satışların maliyeti
63. Faaliyet giderleri	71. Pazarlama satış dağıtım giderleri
	72. Genel yönetim giderleri
64. Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar	61. Diğer faaliyet gelirleri
	63. Finansal gelirler
65. Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar	73. Diğer faaliyet giderleri
66. Finansman giderleri	75. Finansman giderleri
67. Olağandışı gelir ve karlar	62. Faaliyetin durdurulmasından gelirler
	64. Olağandışı gelirler
68. Olağandışı gider ve zararlar	74. Faaliyetin durdurulmasından doğan masraflar
	76. Olağandışı giderler
	81. İştirak ve iş ortaklıklarındaki (zarar) payı
69. Dönem net kar veya zarar	80. Dönem kar (zarar)
	90. Kurumlar vergisi

Kaynak: Dikici İ, 2017: 40.

Sonuç

İki devletin hesap planına bakıldığında, Türkiye muhasebe sisteminde bilanço tablosundaki ana hesap grupları likidite esasına göre (yani en likit olandan başlayarak) düzenlenmiştir. Azerbaycan muhasebe sistemindeyse bilançodaki ana hesap grupları ise likidite esasının tam tersi yani en az likit olandan başlayarak sıralanmıştır. Hesap planlarında ilk 5 ana hesap grubu dizilişlerinin farklı olmasına rağmen aynı niteliktedirler.

Tekdüzen hesap planı ile Azerbaycan hesap planı arasındaki farklılıklardan bir başkası da, Türkiye’de yardımcı hesapların açılması serbest, fakat Azerbaycan’da Maliye Bakanlığının izniyle yardımcı hesaplar açılabilir. Ama, yardımcı hesaplar yetersiz kalırsa yeni yardımcı hesapların kullanılmasına da izin verilmiştir.

Hazırda Azerbaycan hesap planında tekdüzen sistemi yoktur. Azerbaycan hesap planı 3 bölüme ayrılır. Ticari işletmeler, ticari amaç gütmeyen işletmeler ve devlet bütçesine bağlı diğer şirketler için olan hesap planı Azerbaycan’da Türkiye’deki gibi tekdüzen hesap planı uygulansaydı, bu çalışanlar veya bu alanda okuyan öğrenciler için anlaşılması ve uygulanması kolay ve rahat olurdu.

Temel mali tablolarına bakıldığında, hesap planlarındaki farklılıklar doğrultusunda hazırlanmış ve nitelik olarak ciddi farklılık bulunmamaktadır. Hesaplar planında ilk 5 ana hesap grubu aynı niteliktedir. Aralarındaki esas farksa ana hesap gruplarının yerinin değişik olmasıdır. Azerbaycan hesap planında aktif hesaplar en az likit olandan başlanarak, pasif hesaplarda da özkaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar şeklinde sıralanmaktadır.

Gelir tablosundaki baktığımızda temel farksa Türkiye muhasebe sistemindeki Gelir Tablosunda kar/zarar hesabı beş tanedir: Brüt Satış Karı veya Zararı, Faaliyet Karı/Zararı, Olağan Kar/Zarar, Dönem Karı/Zararı ve Dönem Net Karı/Zarar. Azerbaycan muhasebe sisteminde ise Gelir Tablosunda kar/zarar hesabı üç tanedir: Brüt Satış Karı/Zararı (Ümumi Menfaat), Faaliyet Karı / Zararı (Emeliyyat Menfaati/Zararı) ve Dönem Net Karı/Zararı (Hesabat Dövründe Halis Menfaat/Zarar). Yardımcı Finansal tablolar olan Öz kaynak Değişim tablosu ve Net Nakit Akım tablosu açısından önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Azerbaycan’da yardımcı finansal tabloların (köməkçi maliyyə hesabatları) yaygın kullanılmıyor. Ancak, büyük şirketlerin kullandığı yardımcı finansal tablolar da Türkiye muhasebesinden farklı olarak 2 tanedir: Bunlar Öz kaynak değişim tablosu ve Nakit akım tablosudur.

Sonuç olarak, iki ülkenin muhasebe sistemleri arasında küçük farklılıklar olsa da, pek çok paralelliklerin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, gerek Türkiye’de gerekse de Azerbaycan’da muhasebe kavramlarında tekdüzelik sağlanıp, Uluslararası Muhasebe Standartlarına uygun raporlama yapıldığında bu farklılıklar da ortadan kalkabilecektir.

Kaynakça

- Abdullayeva, Samirə (2006). Türkiye ve Azerbaycan Muhasebe Hesap Planlarının ve Mali Tablolarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Acar, Durmuş. Nilufer Tetik (2000). Genel Muhasebe. Isparta.
- Ağca, Ahmet, Rafet, AKTAŞ (2007). "Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama (IAS/IFRS) Standartları İMKB'de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi?". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Akdoğan, Nalan, Orhan, Sevilengül (1999). Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.
- Akdoğan, Nalan ve Hamdi, Aydın (1987). Muhasebe Teorileri. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aslan, Muhsin, Mikail Erol (2017). "Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi". Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (12): 55-86.
- Bayramov, Anar (2009). "Muhasibat Uçotu Uzun Yola Yeni Standartlarla Çıxır". Monitor Konsalting Jurnalı, Bakü.
- Cəfərov, Elxan (2002). "Bazar İqdisadiyyatı Şəraitində Muhasibat Uçotunun Siyasəti. Maliyə və Uçot. (Azərbaycan Nəşriyyatı), 11(119), 3-5.
- Çetiner, Ertuğrul (2006). Genel Muhasebe (Teori ve Uygulama). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çonkar, Kemalettin, Hikmet Uluşan, Mehmet, Öztürk (2008). Genel Muhasebe. Ankara: Nobel Basımevi.
- Degos, Jean Guy (2007). Muhasebenin Geleceği Geleceğin Muhasebesiyle Uyumlu mu? (Çeviren: Ümmühan Aslan). Bordeaux.
- Efendiyev, E. (2003). Muhasibat Uçotu.
- Elmacı, Orhan (2008). Maliyet Muhasebesi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Ertaş, Fatih Coşkun (2007). Muhasebe Organizasyonu. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Ergin, Hüseyin (2007). Genel Muhasebe. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Ergünden, Arif Engin (2008). "Japon Muhasebe Ve Türk Muhasebe Sisteminin Karşılaştırılması", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Get Through Guides Ltd (2010). Muhasibat Uçotunun Əsasları. (Çeviren: Headstart International). Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı.

- Hüseynova, Zeroş (2018). Türkiye ve Azerbaycan Muhasebe Uygulamalarının Karşılaştırılmalı Analizi, Lisans Bitirme Tezi, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Türk Dünyası İşletme Fakültesi.
- İbadov, Elsever (2012). Azerbaycan ve Türkiye Muhasebe Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kütahya.
- Kotar, Erhan (1996). Genel Muhasebe. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- Kulumbetova, Meruyert (2007). Kazakistan ve Türkiye Muhasebe Sistemlerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kutlu, Şule (2008). Entelektüel Sermayenin Hesaplanmasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı: Katılım Bankalarında Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Resmi Gazete (13.06.1989 Tarih ve 20194 Sayılı) 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu.
- Sadıqov (2015). Mühasebat Uçotu. Bakı: İqtisad Universiteti Yayınları.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Muhasebe ve Finansman Gelir Tablosu. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı,
- 998 Sayılı Muhasebe Hakkında Azerbaycan Cumhuriyetinin Kanunu, 25 Mart 1995 Tarihli.
- 882 Sayılı Denetçilik Hizmeti Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu.

